

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-28>

УДК 339-026.15(4)

ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ ЄС¹

EU CREATIVE INDUSTRIES DEVELOPMENT POLICY

Смолінська Софія Дмитрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7355-6988>

Гнаткович Оксана Дмитрівна

доктор економічних наук, професор,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5447-2551>

Сич Ольга Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9322-8105>

Smolinska Sofia, Hnatkovich Oksana, Sych Olga
Ivan Franko National University of Lviv

Стаття присвячена актуальним питанням розвитку креативних індустрій ЄС. Визначено, що особливістю креативної економіки є її спрямованість на людину та її ідеї. Зроблено акцент на тому, що в розвинених країнах сьогодні креативна економіка розвивається швидше, ніж в країнах з перехідною економікою в контексті аналізу креативних індустрій ЄС. Здійснено оцінку розвитку креативної економіки в розвинених країнах Європи. Представлено показники глобального інноваційного індексу розвинених європейських країн та України в контексті розвитку їх творчого та інноваційного потенціалу. Охарактеризовано особливості розвитку креативної сфери в Україні протягом останніх років. Обґрунтовано можливості розвитку української креативної індустрії з позиції значного творчого та інтелектуального потенціалу українців.

Ключові слова: креативна економіка, креативні індустрії, потенціал, творчість, політика, розвиток.

The article is devoted to topical issues of the development of creative industries of the EU. It was determined that a feature of the creative economy is its focus on people and their ideas. Emphasis is placed on the fact that in developed countries today the creative economy is developing faster than in countries with a transition economy in the context of the analysis of the creative industries of the EU. An assessment of the development of the creative economy in the developed countries of Europe was made. It was noted that in recent years there has been a significant increase in the development of the creative economy industry in Europe. Information on the export of goods of the creative economy of the EU during 2011–2020 is presented. The indicators of the global innovation index of developed European countries and Ukraine in the context of the development of their creative and innovative potential are presented. It is emphasized that the policy of the development of creative industries of the EU is currently determined by the main program of the European Commission for the support of the cultural and audiovisual sectors "Creative Europe". It is noted that Ukraine can also participate in this program based on the relevant Agreement signed in 2021. It was noted that during 2016–2020, Ukrainian representatives of the creative economy implemented 38 international projects in cooperation with 117 partner institutions from 29 European countries within the framework of the mentioned Program. The peculiarities of the development of the creative sphere in Ukraine during the last years have been characterized. Information on the export of goods of the creative economy of Ukraine during 2011–2020 is presented. It is argued that Ukraine has a great potential for leadership in the field of the creative economy, because the rate of growth of the creative economy in Ukraine of 10–20% per year is quite real. It is substantiated that the human resource of Ukrainians, which is characterized by their talent, ingenuity and high intelligence, is a confirmation of the possibilities of high rates of growth of creative industries in Ukraine.

Keywords: creative economy, creative industries, potential, creativity, politics, development.

¹ Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Постановка проблеми. Креативна економіка останніми роками завойовує все більш впевнені позиції на світових ринках товарів і послуг. Вона прямо впливає на показники сталого розвитку країн шляхом тісної інтеграції із соціальним та культурним життям. Творчість, здатна продукувати додану вартість продукту, лежить в основі креативної економіки і набуває щораз більшої ваги в сучасному суспільстві.

Креативні індустрії, що стрімко розвиваються, потребують все більшої уваги до себе з огляду на конкурентоспроможність виробників регіональної та світової економіки. Тому створення підґрунтя та ефективного функціонування суб'єктів креативної економіки та її механізмів вимагає щораз більшої уваги з боку політиків, теоретиків та практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Креативна індустрія довгий час була спрямована на дослідження та оцінку тенденцій в культурній сфері. Проте останнім часом креативність щораз більше починають пов'язувати із економікою та можливістю створювати багатство. Саме в такому руслі здійснюють свої наукові дослідження сучасні науковці, серед яких слід виділити Антонюка Л. [1], Гуменну О. [1], Жилінську О. [1], Мельничука О. [1], Скибу М. [2], Турського І. [3], Харламову А. [4], Хокинса Дж. [5] та багатьох інших.

У своїх здобутках вчені підкреслюють, що сьогоденне суспільство все частіше використовує мистецтво для підживлення добробуту та поживлення економіки після порівняльного занепаду більш традиційної промисловості та виробництва. В науковій літературі все частіше акцент ставиться на інноваційній спроможності креативних та культурних індустрій, що може лягти в основу сталого розвитку економіки в цілому.

Невирішені частини загальної проблеми. Зважаючи на євроінтеграційний курс України, цілком закономірним є вивчення європейського досвіду у різних сферах економічного та культурного життя європейського суспільства. Саме дослідження європейського досвіду креативних індустрій дасть можливість вирішити проблему їх розвитку в українських реаліях в контексті впровадження кращих надбань розвинених країн у вітчизняний економічний простір.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження особливостей політики розвитку креативних індустрій ЄС та можливостей впровадження цього досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі доволі часто отожднюють поняття «культурні індустрії» та «креативні індустрії». Проте якщо в першому випадку мова йде про діяльність кіно, танців, музики танців, то в другому випадку діапазон є значно ширшим і охоплює не лише візуальне мистецтво, але й моду, туризм, дизайн, а також освіту та наукові дослідження.

Креативні індустрії достатньо органічно інтегруються з економічною системою тієї чи іншої країни. «Чим складніша структура економіки, чим вона більш диверсифікована, чим більша в ній складова, що залежить не від природних ресурсів, а від творчості й інтелекту – тим успішніша країна та заможніші люди. Тому креативна економіка – це важливий інгредієнт, але не заміник традиційних галузей. Креативна економіка може не тільки генерувати доходи сама по собі, а й виступає каталізатором розвитку традиційних індустрій економіки. Вона тісно переплітається з сучасним виробництвом і послугами та робить їх більш конкурентними», – зазначає Віктор Галасюк, президент Української асоціації Римського клубу, президент Центру розвитку креативної економіки, член наглядової ради КМЕФ [6].

Особливістю креативної економіки є її спрямованість на людину та її ідеї, без чого неможливим є сам процес створення продукту. Відповідно, ця галузь застрахована від втрат робочих місць, враховуючи стрімкий розвиток роботизації та автоматизацію робочих місць у багатьох галузях національного господарства.

Цілком логічно, що креативні індустрії набагато швидше розвиваються в розвинених країнах, ніж в країнах з перехідною економікою. Так, в останні роки спостерігається значна активізація розвитку індустрії креативної економіки в Європі. Наприклад, ще у 2014 році за ініціативою ЄС була розпочата спеціальна програма під назвою «Креативна Європа», що складалась в тому числі з 1,8 трильйона євро інвестицій, що були направлені з метою розвитку культурної та креативної індустрії Європи. В цю програму включається «Гарантійний фонд культурного та креативного секторів», заснований IEF – Європейським інвестиційним фондом – з метою покращення позицій підприємців в креативному секторі. За даним планом на найближчі десятиліття створюються певні стосунки між державою та приватними підприємствами, які гарантують страхування

фінансових установ для стимулювання їх інвестицій в малий та середній бізнес у сфері креативної економіки.

Зараз за статистикою, в креативних індустріях по країнах ЄС задіяно понад 12 мільйонів осіб, що становить близько 7,5% усіх зайнятих у загальній економіці Європейського Союзу [10]. Одні з найбільших організацій креативної економіки знаходяться у країнах ЄС та складають величезну частку світового креативного ринку. Наприклад, Європейський альянс культурних і креативних індустрій (ECCIA) складається з шести європейських компаній даної сфери (Altagamma в Італії, Circulo Fortuny в Іспанії, Comité Colbert у Франції, Gustaf III Kommitté у Швеції, Meisterkreis у Німеччині та Walpole у Великобританії), що представляють понад 600 креативних брендів та установ [7]. За рахунок креативної індустрії ЄС у світі забезпечується понад 30 мільйонів робочих місць [8].

На частку європейських висококласних культурних і креативних брендів припадає понад 70% світового ринку. У висококласних ТПП працюють понад 2 мільйони людей у Європі. Вони експортують у середньому понад 60% продукції [7].

Детальніше інформацію про експорт товарів креативної економіки ЄС представлено на рис. 1.

Про високий рівень розвитку креативної економіки в Європі також свідчать показники

глобального інноваційного індексу, який подано в табл. 1.

Зараз політика розвитку креативних індустрій ЄС визначається головною програмою Європейської Комісії з підтримки культурного та аудіовізуального секторів «Креативна Європа». Бюджет програми «Креативна Європа» на 2021–2027 роки становить 2,44 млрд євро, порівняно з 1,47 млрд євро попередньої програми (2014–2020).

«Креативна Європа» інвестує в дії, які зміцнюють культурне розмаїття та відповідають на потреби та виклики культурного та творчого секторів. Програма спрямована на підтримку та посилення конкурентоспроможності європейського культурного, креативного та аудіовізуального секторів, а також розвиток та просування культурного та мовного розмаїття й збереження культурної спадщини країн Європи.

Основними завданнями Програми є:

- захищати, розвивати та просувати європейське культурне та мовне розмаїття та спадщину;

- підвищення конкурентоспроможності та економічного потенціалу культурного та креативного секторів, зокрема аудіовізуального сектору;

Новинки програми сприятимуть відновленню цих секторів, зміцнюючи їхні зусилля, щоб стати більш інклюзивними, більш цифровими та екологічно більш стійкими.

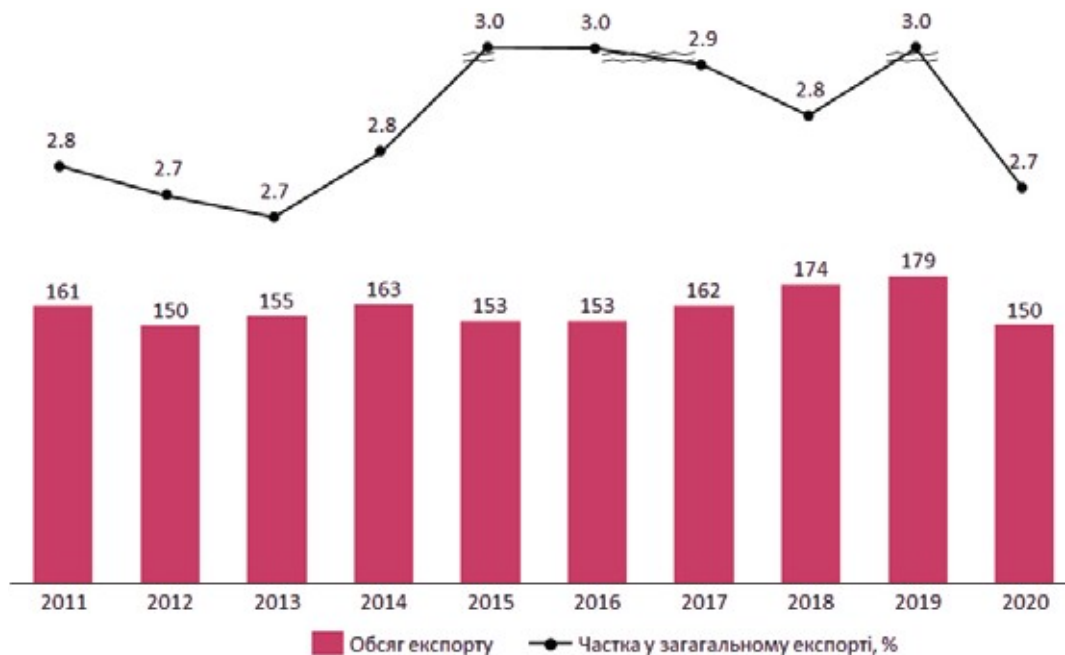

Рис. 1. Експорт товарів креативної економіки ЄС, 2011–2020 рр. [11]

Таблиця 1

Показники глобального інноваційного індексу, 2021 рік

№ п/п	Країни	Індекс	Груповий показник	Регіональний показник
1	Швейцарія	65,5	1	1
2	Швеція	63,1	2	2
3	США	61,3	3	1
4	Великобританія	59,8	4	3
5	Південня Корея	59,3	5	1
6	Нідерланди	58,6	6	4
7	Фінляндія	58,4	7	5
8	Сінгапур	57,8	8	2
9	Данія	57,3	9	6
10	Німеччина	57,3	10	7
20	Норвегія	50,4	19	12
30	Іспанія	45,4	29	19
49	Україна	35,6	3	32
73	Аргентина	29,8	20	8
132	Ангола	15,0	34	27

Джерело: [9]

«Креативна Європа» на 2021–2027 роки реалізується за трьома напрямками:

– підпрограма “Культура” (охоплює усі сектори культурних і креативних індустрій за винятком аудіовізуального; підтримка надається проектам міжнародного співробітництва, професійним мережам, платформам для промоції європейських митців і робіт, мобільності митців і професіоналів в сфері культури, а також галузі книговидавництва та літературних перекладів);

– підпрограма “Медіа” (підтримує розвиток та поширення аудіовізуальних творів: інноваційні інструменти і бізнес моделі, кінофестивалі, дистрибуція європейських фільмів, девелопмент проектів, ТВ і онлайн контент, мережі кінотеатрів, кіноосвіта і розвиток аудиторій);

– напрям “Міжсекторальна взаємодія” (підтримка мережі національних бюро програми; підтримка сектору новинних ЗМІ через промоцію медіаграмотності, якісної журналістики, свободи слова та плюралізму) [10].

Україна також може брати участь у цій програмі на основі відповідної Угоди, підписаної у 2021 році. Протягом 2016–2020 років українські представники креативної економіки в рамках зазначеної Програми реалізували 38 міжнародних проектів у співпраці зі 117 партнерськими інституціями з 29 країн Європи. Загальна сума фінансової підтримки склала 5 472 228 євро.

На даний час Україна бере участь у всіх заходах підпрограми «Культура». Участь у підпрограмі «Медіа» здійснюється за напрямки: «Кластер аудиторій: розвиток аудиторії та кіноосвіта», «Європейські фестивалі та фестивальні мережі», «Кластер бізнесу: розвиток медіа талантів та навичок». Участь України у Програмі сприятиме розвитку більш динамічного і спроможного вітчизняного сектору культури і креативних індустрій, розширенню співпраці між професіоналами, просуванню європейських цінностей і «порядку денного» в українському суспільстві та зміцненню культурних зв'язків з країнами Європейського Союзу [10].

Про розвиток креативної економіки в Україні свідчать дані експорту її товарів протягом минулого десятиліття, представлені на рис. 2.

Як вважають фахівці, в Україні є великий потенціал для лідерства у сфері креативної економіки, адже темпи приросту креативної економіки в Україні 10–20% на рік – цілком реальні. Підтвердженням цього є людський ресурс українців, який характеризується їх талановитістю, винахідливістю та високим інтелектом. До того ж, потенціал сировинної економіки має певні обмеження, а творчий підхід працівників креативної економіки практично безмежний. Закономірно, що люди завжди матимуть перевагу над машинами та алгоритмами, тому ця сфера прогнозовано буде лише розвиватися.

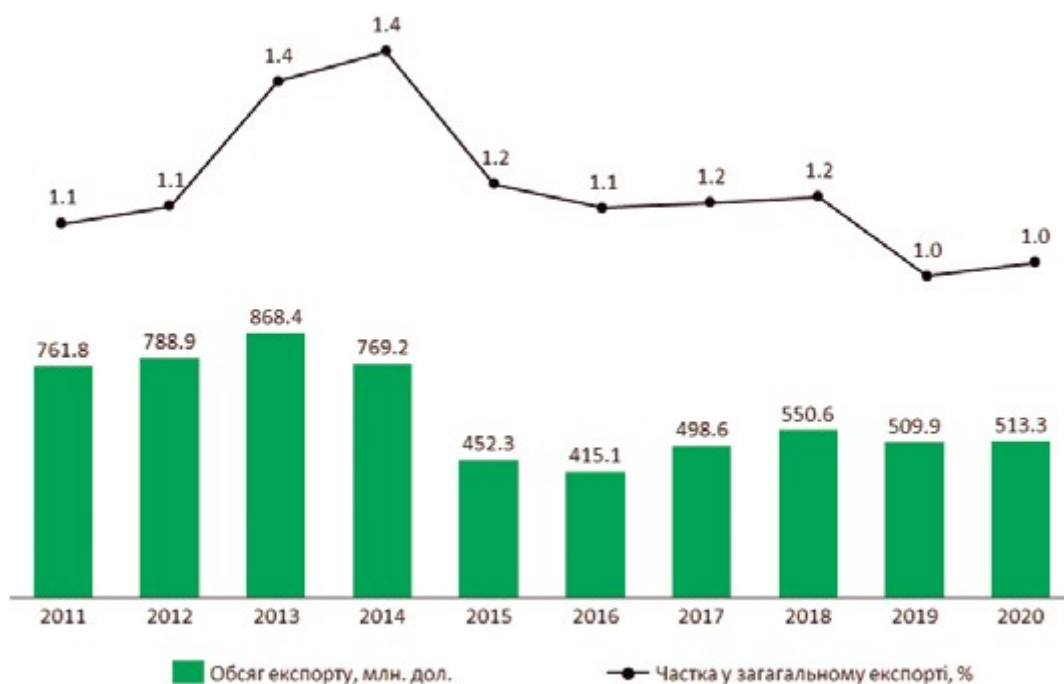

Рис. 2. Експорт товарів креативної економіки України, 2011–2020 рр. [11]

Висновки. Креативна економіка є порівняно молодого галуззю національного господарства, проте вона стрімко і впевнено розвивається протягом останнього десятиліття. Підтвердженням цього є приклад розвинених країн Європи, в яких щораз зростає відсоток працівників, зайнятих на об'єктах креативних індустрій, а також підвищується частка доданої вартості, виробленої на цих об'єктах.

Україна, перебуваючи активним гравцем на європейській арені, також засвідчує впевнений ріст позицій у сфері креативної еконо-

міки. До того ж, значний потенціал українців доводить, що протягом найближчих років показники розвитку вітчизняних креативних індустрій лише зростатимуть. Тому це викликає жвавий інтерес усіх зацікавлених осіб (політиків, економістів, громадських діячів, представників культури та мистецтва тощо) у реалізації євроінтеграційних прагнень України та її сталому розвитку.

Перспективою подальших наукових досліджень є обґрунтування стратегічних напрямків розвитку креативних індустрій в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельничук О., Антонюк Л., Гуменна О., Жилінська О. Україна-2030. Доктрина збалансованого розвитку / колектив авторів. Львів : Кальварія, 2017. 164 с.
2. Скиба М. Креативна економіка в Європі: 5 кроків для злету. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/21/209710/> (дата звернення: 03.10.2022).
3. Турський І. В. Глобальні та регіональні тренди креативних індустрій та перспективи їх розвитку в Україні. 2016. URL: <http://www.elartu.tntu.edu.ua> (дата звернення: 04.10.2022).
4. Харламова А. В Україні поки немає розуміння, що креативна економіка – це сектор економіки. 2017. URL: https://gazeta.ua/articles/economics/_vukrayini-poki-nemaye-rozuminnya-scho-kreativna-ekonomika-ce-sektor-ekonomiki (дата звернення: 04.10.2022).
5. Хокинс Дж. Креативная экономика. Как превратить идеи в деньги. Москва : Классика–XXI, 2011. 256 с.
6. Креативна економіка – нова економічна епоха XXI. Економічна правда, 10.06.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/10/682634/> (дата звернення: 06.10.2022).
7. Головна сторінка офіційного сайту Європейського альянсу культурних та креативних індустрій. 2022. URL: <https://www.eccia.eu/> (дата звернення: 06.10.2022).
8. Підвищення конкурентоспроможності культурних та креативних індустрій задля зростання та створення робочих місць: Внутрішній ринок, промисловість, підприємництво та МСП / Європейська комісія. 2022. URL: https://ec.europa.eu/growth/sectors/fashion_en (дата звернення: 06.10.2022).

9. Global Innovation Index 2021. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021_exec.pdf#page=6 (дата звернення: 06.10.2022).

10. Україна приєдналася до програми «Креативна Європа» (2021-2027). Україна переможе! 12.10.2021. URL: <https://mkip.gov.ua/news/6248.html> (дата звернення: 07.10.2022).

11. Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст. URL: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf (дата звернення: 07.10.2022).

REFERENCES:

1. Melnychuk O., Antoniuk L., Ghumenna O., Zhylynska O. (2017) Ukraina-2030 [Ukraine-2030]. Doktryna zbalansovanoho rozvytku / kolektyv avtoriv. Lviv: Kalvariia, 164 p. (in Ukrainian)

2. Skyba M. Kreatywna ekonomika v Yevropi: 5 krokiv dlia zletu [Creative economy in Europe: 5 steps to take off]. Available at: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/21/209710>. (in Ukrainian)

3. Turskyi I. V. (2016) Ghlobalni ta reghionalni trendy kreatyvnykh industrii ta perspektyvy yikh rozvytku v Ukraini [Global and regional trends of creative industries and prospects for their development in Ukraine]. URL: <http://www.elartu.tntu.edu.ua>. (in Ukrainian)

4. Kharlamova A. V (2017). V Ukraini poky nemaie rozuminnia, shho kreatywna ekonomika – tse sektor ekonomiky [In Ukraine, there is still no understanding that the creative economy is a sector of the economy]. Available at: <https://gazeta.ua/articles/economics>. (in Ukrainian)

5. Hawkins J. (2011) Kreatywnaia ekonomyka. Kak prevratyt ydey v denhy [Creative Economics. How to turn ideas into money]. Moskva: Klassyka-XXI. 256 p. (in Russian)

6. Kreatywna ekonomika – nova ekonomichna epoha XXI [Creative economy – a new economic era of the 21st century]. Ekonomichna pravda, 10.06.2022. Available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/10/682634>. (in Ukrainian)

7. Golovna storinka ofitsiynogo saytu Evropeyskogo alyansu kulturnykh ta kreatyvnykh industry [Home page of the official website of the European Alliance of Cultural and Creative Industries]. Available at: <https://www.eccia.eu>. (in Ukrainian)

8. Pidvyschennya konkurentospromozhnosti kulturnykh ta kreatyvnykh industry zadlya zrostannya ta stvorennya robochykh mist: Vnutrishniy rynek, promyslovist, pidpryyemnytstvo ta MSP [Increasing the competitiveness of cultural and creative industries for growth and job creation: Internal market, industry, entrepreneurship and SMEs] / Evropeyska komisiya. 2022. Available at: https://ec.europa.eu/growth/sectors/fashion_en. (in Ukrainian)

9. Global Innovation Index 2021 [Global Innovation Index 2021]. Available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021_exec.pdf#page=6.

10. Ukraina pryednalasya do programy «Kreatywna Evropa» (2021-2027) [Ukraine joined the "Creative Europe" program (2021–2027)]. Ukraina peremoze! 12.10.2021. Available at: <https://mkip.gov.ua/news/6248.html>. (in Ukrainian)

11. Kreatywna ekonomika: nova ekonomichna epoha XXI st. [Creative economy: a new economic era of the 21st century]. Available at: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf. (in Ukrainian)